

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมและหล่อหลอมสมาชิกของครอบครัวให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตลอดจนสร้างค่านิยม เจตคติ อุปนิสัย และบุคลิกภาพให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ หากครอบครัวเข้มแข็งสามารถทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดีจะส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ทุกคนมีสถานภาพและบทบาทของตนเอง ผู้สูงอายุ ได้รับการยอมรับนับถือ ทำหน้าที่อบรม สั่งสอน ขัดเกลาสมาชิกรุ่นหลัง ผู้ใหญ่เป็นหลักในการทำมาหากิน สมาชิกวัยเด็กทำหน้าที่รับการถ่ายทอดความรู้ ระเบียบ ประเพณีวัฒนธรรมของสังคมของตน และเรียนรู้การดำเนินชีวิตเพื่อจะเติบโตเป็นผู้สืบทอดสังคมต่อไป

ในอดีตสภาพครอบครัวไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย และบางครอบครัวอาจอยู่ร่วมกันทั้ง ลุง ป้า น้า อา จึงเป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีความเอื้ออาทร กลมเกลียว มีความมั่นคงปลอดภัยสูง แต่ผลจากการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมถึงกระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบให้ครอบครัวไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน อาทิ มีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อ แม่ ลูก หรือ พ่อ/แม่และลูก หรือสามีและภรรยา และเกิดครอบครัวรูปแบบใหม่ ได้แก่ ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว เนื่องจากการละทิ้ง แยกทาง หย่าร้าง และการเสียชีวิตของคู่สมรส ครอบครัวเพศเดียวกัน เนื่องจากการให้โอกาสแก่บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันในฐานะของคู่สมรส ครอบครัวที่มีแต่ผู้สูงอายุ ครอบครัวที่เด็กกำพร้าอาศัยกันอยู่ตามลำพัง เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของครอบครัวมาด้วย โดยพบว่าความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวมีแนวโน้มลดลง กล่าวคือ ช่วงก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว มีค่าร้อยละ 69.80 ระหว่างเกิดวิกฤตลดลงเหลือร้อยละ 67.58 ภายหลังวิกฤตลดลงเหลือร้อยละ 66.52 และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ.2544 และ 2546 เหลือร้อยละ 66.46 และ 65.12 ตามลำดับ สัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว ค่าดัชนีลดลงจากร้อยละ 77.51 ในช่วงเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ

เหลือร้อยละ 74.58 ในช่วงหลังวิกฤต และลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2544-2545 เหลือร้อยละ 70.77

ผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์หรือพันธะระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ที่มีต่อกันทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ครอบครัวต้องประสบกับปัญหาหลายด้าน ดังนี้

(1) ความยากจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ครอบครัวจำนวนมากประสบปัญหา ความเดือดร้อน ด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ส่งผลกระทบต่ออาชีพและรายได้โดยตรง หัวหน้าครอบครัว ตกงาน ทำให้ขาดรายได้จนเจือครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม รองลงมาเป็นกลุ่มรับจ้างใช้แรงงานและทำงานประจำรับเงินเดือน

(2) การแพร่ระบาดของยาเสพติดติดพบมากในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15 – 24 ปี ทั้งหญิงและชาย สาเหตุของปัญหาล้วนใหญ่มาจากครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญ บิดามารดาหย่าร้าง เด็กขาดความอบอุ่น ได้รับการเลี้ยงดูแบบอิสระปล่อยตามสบาย ทำให้ขาดที่พึ่งหรือการชี้แนะให้คำปรึกษา ทำให้ขาดการควบคุมตนเอง พักอาศัยอยู่ในบริเวณที่ซื้อขายยาเสพติด และเพื่อน มีส่วนสำคัญที่ชักจูงให้เริ่มเสพยาเสพติด

(3) การติดเชื้อโรคเอดส์ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นและผู้ใช้แรงงาน นำไปสู่การติดเชื้อและเสียชีวิตจากโรคเอดส์ ทำให้แพร่เชื้อไปยังสมาชิกในครอบครัว เมื่อพ่อแม่ติดเชื้อและเสียชีวิตลง ลูกที่ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้กลายเป็นเด็กกำพร้าไร้ที่พึ่ง

(4) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การกระทำรุนแรงต่อเด็กและสตรี ในครอบครัว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวของ ฝ่ายชาย การใช้อำนาจหรืออารมณ์ในการตัดสินปัญหาและมีพฤติกรรมมั่วเมาในสิ่งเสพติด ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท และทำร้ายกันทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

(5) สัมพันธภาพภายในครอบครัวเสื่อมถอยลง พ่อ-แม่-ลูก ไม่ได้ทำบทบาทหน้าที่ของตนเต็มที่ละเลยการอบรมปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม รวมทั้ง การหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผลักภาวะโดยให้เป็นหน้าที่ของสถาบันอื่นในสังคม มากขึ้น เช่น สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ

(6) เด็กถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ขาดความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู มีทั้งเด็กถูกทอดทิ้งปล่อยปละละเลย เด็กกำพร้า เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสทางสังคม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

(7) ผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพังไม่ได้รับความสนใจดูแลเท่าที่ควร โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชนบทเป็นจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้รับภาระเลี้ยงดูหลาน เนื่องจากพ่อแม่ ไปประกอบอาชีพต่างถิ่น ทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในวัยควรจะได้พักผ่อน ต้องรับผิดชอบดูแลเด็ก ที่ยังช่วยตนเองไม่ได้ ในภาวะที่ผู้สูงอายุเองก็ต้องการให้ดูแลเกื้อหนุน

(8) ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีต่อชุมชนและสังคมมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างอยู่มากขึ้น จึงเป็นแนวโน้มที่น่าเป็นห่วง เพราะการที่สมาชิกในสังคมไม่ได้สังสรรค์ร่วมมือกัน โอกาสที่จะสร้างพลังในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติจะเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2547)

ในช่วงที่ผ่านมาครอบครัวได้ถูกนำมาพิจารณาทบทวนให้เป็นทั้งกลไกสำคัญ ในการพัฒนาประเทศและเป็นผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนา ในฐานะที่ครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของสังคมในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ เพื่อที่จะทำให้สถาบันสังคมอื่น ๆ สามารถทำหน้าที่ของตนได้ดีขึ้นด้วย โดยรัฐบาลได้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวนับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่กำหนดให้มีแผนพัฒนากำลังคน สังคมและวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญ กับการพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐาน คือ คน ครอบครัวและชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้รัฐบาล โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2533 ได้กำหนดให้มี “วันครอบครัว” เป็นครั้งแรก โดยกำหนดให้วันที่ 14 เมษายน ของทุกปีเป็นวันครอบครัวแห่งชาติ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของสถาบันครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีโอกาสใช้เวลาดังกล่าวพัฒนาความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว ภายใต้คำขวัญที่ว่า “ความรัก ความเข้าใจ คือสายใยของครอบครัว” นับเป็นการวางรากฐานสำคัญของการพัฒนาสถาบันครอบครัว

ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้เริ่มกำหนดมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว สนับสนุนความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ให้เกิดความตระหนักต่อปัญหา การจัดการกับปัญหา การเปิดศูนย์ ให้ความช่วยเหลือด้านคำปรึกษาปัญหาทางสังคม กฎหมาย การงานอาชีพ การให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพกายและจิต ฯลฯ นอกจากนี้รัฐบาลได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการด้าน

ครอบครัวขึ้น ในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2535 และในวันที่ 7 ธันวาคม 2536 รัฐบาลไทยได้ตอบสนองต่อมติที่ประชุมสมัชชาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยประกาศในปี พ.ศ. 2537 เป็นปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Family) พร้อมกับประเทศสมาชิกทั่วโลกอีก 91 ประเทศ ซึ่งต่อมา คณะอนุกรรมการด้านครอบครัวได้ร่วมกันจัดทำนโยบายและแผนการพัฒนาก่อตั้งครอบครัวขึ้น เป็นครั้งแรก คือ นโยบายและแผนระยะยาวด้านครอบครัว พ.ศ. 2537-2546 เพื่อเป็นนโยบาย ที่มุ่งเน้นการพัฒนาครอบครัวที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 กำหนดว่า รัฐต้องเสริมสร้าง และพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของครอบครัว รวมถึงการจัดทำ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อตั้งครอบครัว พ.ศ. 2547-2556 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ครอบครัวมีชีวิตที่เป็นสุขปราศจากความรุนแรง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีอาชีพที่สุจริตและ อาศัยหลักการของความพอเพียง สามารถเลี้ยงลูกให้มีความสุขและมีการพัฒนาการ รอบด้านที่ เหมาะสมตามวัย เป็นพลังสร้างสังคมที่มีคุณภาพ (สำนักงานส่งเสริมสถาบันครอบครัว, 2546) และในปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยังคงให้ ความสำคัญกับการพัฒนาก่อตั้งครอบครัว โดยกำหนดประเด็นครอบครัวอบอุ่น เป็น องค์ประกอบหนึ่งในวิสัยทัศน์ประเทศไทย ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมาย ในการพัฒนา

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้นำแนวนโยบายตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อตั้ง ครอบครัว พ.ศ. 2547-2556 มาดำเนินการภายใต้โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาก่อตั้งครอบครัวในลักษณะบูรณาการ จากทุกภาคส่วนในสังคม โดยการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชนที่เห็นความสำคัญของ ครอบครัว โดยมอบหมายให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในฐานะ ผู้แทนกระทรวง ฯ ในระดับจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในระดับ พื้นที่ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2547 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายการดำเนินการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศในระยะ 5 ปี

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

ความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เป็นมิติหนึ่งในดัชนีชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคม และ

ความมั่นคงของมนุษย์ ได้เริ่มใช้กรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ประเมินสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศ และจังหวัดตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา โดยสามารถรายงานค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ที่บ่งชี้สถานะความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญของประเทศและจังหวัดในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาคมนาคมและสังคม จากรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักมาตรฐานการพัฒนาคมนาคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาคมนาคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ในปี 2548 ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ในมิติครอบครัว จังหวัดราชบุรีเท่ากับ 0.66 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ปี 2549 ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์มิติครอบครัวของจังหวัดราชบุรีเท่ากับ 0.61 อยู่ในลำดับที่ 64 ของประเทศ และในปี 2550 ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์มิติครอบครัวของจังหวัดราชบุรีเท่ากับ 62.81 อยู่ในลำดับที่ 53 ของประเทศ จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี มีแนวโน้มดีขึ้นแต่ยังคงจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดที่มีค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์มิติครอบครัวระดับต่ำ ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ทางสังคมของจังหวัดที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เนื่องจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปัญหาสังคมอื่น ๆ เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้จากข้อมูลรายงานสถานการณ์ด้านเด็ก และเยาวชน โดยสถาบันรามจิตติ บ่งชี้ว่า ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดราชบุรี มีระดับความรุนแรงของปัญหาสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในหลายกรณี ดังนั้นทิศทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคมนาคมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาของจังหวัด และสามารถนำไปสู่การป้องกันปัญหาสังคมอื่น ๆ ได้ในขณะเดียวกัน คือการให้ความสำคัญในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งการดำเนินงานด้านการพัฒนาสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งที่สามารถเข้าถึงสถาบันครอบครัวอย่างใกล้ชิด และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชน

ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นว่า โครงการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)” ตามนโยบายของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาคมนาคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นมาตรการหนึ่งในการการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารการทำงานและแก้ไขปัญหาทางสังคมอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี ได้นำนโยบายการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน มาดำเนินการในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2547 เป็นต้นมา โดยในช่วงปี 2547 – 2551 ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนครอบคลุมพื้นที่ครบทุกอำเภอในจังหวัดราชบุรี จำนวนทั้งสิ้น 51 ศูนย์ แต่อย่างไรก็ตาม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี ยังขาดการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ที่ได้ส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผู้ศึกษาในฐานะพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด มีความตระหนักต่อบทบาทและภารกิจขององค์กร ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินงานด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาสังคม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม พิจารณาเห็นว่าสถานการณ์ปัญหาด้านครอบครัวของจังหวัดราชบุรี เป็นปัญหาสังคมเร่งด่วนที่จำเป็นต้อง ได้รับการแก้ไข จึงมีความสนใจที่จะติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนที่ได้ส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้น เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นกลไกที่เข้มแข็งที่สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และเกิดการพัฒนาดัชนีชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ในมิติครอบครัวของจังหวัดราชบุรี ให้มีความมั่นคง ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในด้านทรัพยากร การดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การติดตามผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดราชบุรี มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ใน 3 มิติ คือ

1) มิติด้านทรัพยากรการดำเนินงาน (Input) ได้แก่ การสนับสนุนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย การประชุมชี้แจงโครงการ การสนับสนุนด้านความรู้ในการดำเนินงาน งบประมาณ ข้อมูลข่าวสาร วัสดุอุปกรณ์ และการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2) มิติด้านกระบวนการ (Process) ศึกษากระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนในด้านการบริหารจัดการ การจัดทำแผนการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

3) มิติด้านผลผลิต (Output) ศึกษางานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตามตัวชี้วัดการดำเนินงาน ที่สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวกำหนด ประกอบด้วย การจัดทำฐานข้อมูลครอบครัว การประสานกับหน่วยงานอื่น การจัดกิจกรรมด้านการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัว และการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาสถาบันครอบครัว

2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** เป็นการศึกษาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี รวม 10 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอจอมบึง อำเภอปากท่อ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอสวนผึ้ง และอำเภอบ้านคา อำเภอละ 1 ศูนย์

นิยามศัพท์ในการศึกษา

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) หมายถึง องค์กรชุมชนที่จัดตั้ง ตามนโยบายของสำนักงานกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นศูนย์กลางรวมตัวของคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โดยมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ 3 ประการ คือ การสำรวจศึกษาปัญหาการเฝ้าระวังป้องกัน แก้ไขปัญหา และการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว

คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง ผู้แทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานและได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ

ทรัพยากรการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง การสนับสนุนการดำเนินงานแก่ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในด้านต่างๆ เช่น ด้านงบประมาณ วิชาการ วัสดุประสงค์ ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กระทรวงการ

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน ในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

กระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การคัดเลือกคณะกรรมการ การมอบหมายงาน การจัดประชุม การจัดทำข้อบังคับ ด้านการจัดทำแผนการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดทำแผน และการดำเนินงานตามแผน ด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ รูปแบบ/สื่อ และความถี่ในการประชาสัมพันธ์

ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตามเกณฑ์ตัวชี้วัดการดำเนินงานที่สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวกำหนด ประกอบด้วย การจัดทำฐานข้อมูลครอบครัว การประสานกับหน่วยงานอื่น การจัดกิจกรรมด้านการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัว และการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาสถาบันครอบครัว

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์การพัฒนาครอบครัวในชุมชน หมายถึง ข้อขัดข้อง หรือปัจจัยที่ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ตามบทบาทและภารกิจ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบถึงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ในด้านทรัพยากร การดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน
2. ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน